

**MINISTERUL EDUCAȚIEI AL REPUBLICII MOLDOVA
UNIVERSITATEA DE STAT „ALECU RUSSO” DIN BĂLȚI
FACULTATEA DE DREPT ȘI ȘTIINȚE SOCIALE
CATEDRA DE DREPT**

Aprobat la Ședința Catedrei de Drept
proces verbal nr. 9 din 09.04.2014
Șeful Catedrei de Drept Botnari E.

Aprobat la Ședința Consiliului Facultății de Drept și Științe Sociale
proces verbal nr.4 din 19.04.2014
Președintele Consiliului Facultății de Drept și Științe Sociale Cojocaru I.

**CURRICULUM
la unitatea de curs**

DREPT CIVIL. SUCCESIUNI

AUTOR
Eduard Demciuc,
lector universitar

I. INFORMAȚII DE IDENTIFICARE A CURSULUI

Facultatea: Drept și Științe Sociale

Catedra: Drept

Domeniul general de studiu: 38 Drept

Domeniul de formare profesională la ciclul I: 381 Drept

Denumirea specialității: 381.1 Drept

Administrarea unității de curs:

a) secția cu frecvență la zi

Codul unității de curs	Credite ECTS	Total ore	Repartizarea orelor				Forma de evaluare	Limba de predare
			Prel.	Sem.	Lab.	L. ind.		
S.06.O.55	4	120	30	30		60	Examen scris	Româna

b) secția cu frecvență redusă

Codul unității de curs	Credite ECTS	Total ore	Repartizarea orelor				Forma de evaluare	Limba de predare
			Prel.	Sem.	Lab.	L. ind.		
S.07.O.59	5	90	14	4		72	Examen scris	Româna

II. INFORMAȚII REFERITOARE LA CADRUL DIDACTIC:

Numele, prenumele titularului cursului: Demciuc Eduard

Tel.: 068768777

e-mail: eduarddemciuc@gmail.com

III. INTEGRAREA CURSULUI ÎN PROGRAMUL DE STUDII

Disciplina „Drept civil. Succesiuni” este o disciplină de specialitate care este predată studenților anului III. Datorită faptului că în circuitul civil dreptul de proprietate este dreptul real cel mai deplin, reglementarea juridică și analiza teoretică a acestuia reprezintă un deziderat. Pe lângă modurile de dobândire a dreptului de proprietate prin acte între vii, care în mare parte au fost studiate la disciplina „Drept civil. Contracte”, acesta poate fi dobândit și prin acte pentru cauză de moarte, cum ar fi testamentul, sau dreptul de proprietate poate fi dobândit și ca efect al succesiunii legale. În aceste condiții, datorită importanței pe care o ocupă transmiterea și dobândirea patrimoniului la decesul titularului acestuia în circuitul civil, credem că nu este necesar să scoatem în evidență de ce în planul de învățământ materia „Drept civil. Succesiuni” ocupă un loc deosebit în rândul disciplinelor de specialitate, atât ca volum de ore cât și ca importanță în formarea specialistului. El se lansează după primii ani de facultate și pune începutul studierii principiilor și instituțiilor de bază a ramurilor dreptului privat care se vor studia în anii următori. Materia „Dreptul civil. Succesiuni”, presupune analiza principalelor moduri de transmitere a patrimoniului succesoral, cunoașterea cărora este foarte importantă și indispensabilă formării unui specialist calificat în domeniul dreptului.

IV. COMPETENȚE PREALABILE:

4.1 Competențe prealabile:

- să posede cunoștințe teoretice temeinice privind reglementarea legală a instituțiilor părții speciale a Codului civil;
- să delimiteze obiectul de studiu al disciplinei „Drept civil. Succesiuni” de cel al altor discipline;
- să posede cunoștințe teoretice temeinice privind reglementarea legală a instituțiilor părții speciale a Codului civil;
- să delimiteze obiectul de studiu al disciplinei „Drept civil. Succesiuni” de cel al altor discipline.

4.2 Competențe dezvoltate în cadrul cursului:

La nivel de cunoaștere și înțelegere:

- să cunoască instituții fundamentale ale acestei ramuri ale dreptului civil cum ar fi: succesiunea legală, succesiunea testamentară, condițiile pentru a putea moșteni, nedemnitățile succesorală, partajul averii succesorală etc.;
- să stabilească rolul disciplinei „Drept civil. Succesiuni” în cadrul sistemului dreptului;
- să poată realiza corelația dintre doctrina și practica judiciară în materia instituțiilor dreptului civil;
- să cunoască evoluția instituțiilor din cadrul disciplinei „Drept civil. Succesiuni” la diferite etape istorice de dezvoltare;
- să cunoască reglementarea legală, dar și analiza doctrinară a instituțiilor din cadrul disciplinei „Drept civil. Succesiuni” în diferite țări.

4.3 La nivel de aplicare și integrare:

- să identifice particularitățile nașterii, existenței și stingerii dreptului la moștenire, în general;
- să interpreteze corect normele juridice civile ce reglementează instituțiile părții speciale ale Codului civil;
- să racordeze baza normativă de reglementare a acestor instituții la realitatea practică;
- să aplice reglementările legale la situații concrete din practică;
- să aplice cunoștințele teoretice la situațiile din practică.
- să încadreze disciplina „Drept civil. Succesiuni” în cadrul ramurilor dreptului privat;
- să stabilească corelația între aspectele teoretice și practic-aplicative în domeniul părții speciale a dreptului civil;

V. FINALITĂȚILE CURSULUI:

- a putea defini și caracteriza instituția succesorală a dreptului civil;
- a putea identifica categoriile subiectelor participante la raporturile juridice de drept succesoral;
- să scoată în relief carențele cadrului normativ de reglementare a instituțiilor din partea specială a Codului civil;
- să elaboreze propuneri de *lege ferenda* privind înlăturarea acestor carențe legislative în materia menționată;
- să prevadă consecințele erorilor determinate de aplicarea incorectă a dispozițiilor legale în domeniul raporturilor juridice civile, în general, și a raporturilor succesorală, în special;
- să-și perfecționeze continuu capacitatea de a putea opera cu prezumțiile stabilite în legislația civilă;
- să evidențieze contradicțiile dintre norme juridice în cadrul unui act normativ, precum și între norme cuprinse în diferite acte normative.

VI. CONȚINUTURI

Nr.	Tema (studii cu frecvență la zi / studii cu frecvență redusă)	Nr. de ore prelegeri zi / f/r	Nr. de ore seminarii zi / f/r
1.	<p>I. Noțiuni generale cu privire la succesiune. Deschiderea succesiunii.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Caracterele juridice ale transmiterii moștenirii. - Felurile moștenirii. Coexistența moștenirii legale cu moștenirea testamentară. - Caracterele juridice ale transmiterii moștenirii. - Data și locul deschiderii succesiunii. 	4 / 2	2 /
2.	<p>II. Condițiile generale ale dreptului la moștenire. Nedemnitățile succesorală.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Capacitatea succesorală. - Persoanele care au capacitate succesorală. - Persoanele care nu au capacitate succesorală. - Nedemnitățile succesorală. - Caracterele juridice ale nedemnității succesorale. - Efectele nedemnității succesorale. - Invocarea nedemnității succesorale. - Vocația succesorală. - 	4 / 2	2 /
3.	<p>III. Moștenirea legală. Condiții și principii.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Condițiile dreptului de moștenire legală. - Vocația succesorală legală. - Noțiunea și condițiile reprezentării succesorale. - Efectele reprezentării succesorale. - Clasele de moștenitori. - Drepturile succesorale ale soțului supraviețuitor. - Succesiunea vacantă. - Particularitățile dreptului statului asupra succesiunii vacante. - Răspunderea statului pentru pasivul succesoral. 	4 / 2	2 /
4.	<p>IV. Moștenirea testamentară. Diferite tipuri de testamente. Condiții speciale de formă. Modificarea, revocarea sau anularea testamentului</p>	4 / 2	2 /

	<ul style="list-style-type: none"> - Noțiunea de testament. - Caracterile juridice ale testamentului. - Condițiile de validitate ale testamentului. - Diferite tipuri de testamente 		
5.	V. Legatul. Exheredarea. Dreptul de acrescământ <ul style="list-style-type: none"> - Principalele dispoziții testamentare. - Exheredarea. - Dreptul de acrescământ. 	4 / 2	2 / 2
6.	VI. Execuția testamentară <ul style="list-style-type: none"> - Noțiunea și natura juridică a execuției testamentare. - Desemnarea executorului testamentar. - Atribuțiile executorului testamentar. - Înlăturarea executorului testamentar. - Încetarea execuției testamentare. 	4 / 2	2 /
7.	VII. Dreptul de opțiune succesorală. Exercițarea dreptului de opțiune succesorală. Transmisiunea succesorală <ul style="list-style-type: none"> - Noțiunea opțiunii succesorale. - Condițiile de validitate și caracterele juridice ale actului de opțiune succesorală. - Prescripția dreptului de opțiune succesorală. - Acceptarea sau renunțarea la succesiune - Efectele acceptării sau renunțării la succesiune. - Obiectul transmisiunii succesorale. - Paza averii succesorale 	4 / 2	2 / 2
8.	VIII. Confirmarea dreptului la moștenire. Partajul averii succesorale <ul style="list-style-type: none"> - Certificatul de moștenitor. - Termenul de eliberare a certificatului de moștenitor. - Eliberarea certificatului de calitate de moștenitor. - Eliberarea certificatului de succesiune vacantă. - Noțiunea și condițiile de fond ale partajului. - Obiectul partajului succesoral. - Formele partajului. - Efectele partajului. 	2 /	1 /
	Total ore zi / f / r:	30/14	15/4

VII. ACTIVITĂȚI DE LUCRU INDIVIDUAL:

Subiecte, probleme	Modalități de realizare	Modalități de evaluare
1. Tratarea în literatura de specialitate de peste hotare a instituțiilor studiate. 2. Cunoașterea dispozițiilor Codului civil și a altor acte normative în materie din țară și de peste hotare. 3. Studiarea practicii judiciare în domeniu, analiza hotărârilor Plenului Curții Supreme de Justiție și a altor instanțe judecătorești.	1. Consultarea legislației și a literaturii de specialitate de peste hotare în materia vizată. 2. Elaborarea unor referate în materia instituțiilor dreptului succesoral. 3. Analiza dispozițiilor părții speciale a Codului civil în materia studiată în comparație cu dispozițiile altor acte normative. 4. Examinarea comentariilor Codului Civil ce privesc instituțiile părții speciale a dreptului civil. 5. Studiarea practicii judiciare în domeniu.	- Evaluare curentă în cadrul seminarelor. - Prezentarea rezultatelor cercetărilor în cadrul conferințelor științifice. - Publicarea materialelor științifice în revistele de specialitate. - Expunerea rezultatelor cercetărilor în cadrul elaborării tezelor de an și de licență.

VIII. TEMATICA ORIENTATIVĂ A TEZELOR DE AN / LICENȚĂ

1. Deschiderea succesiunii în legislația Republicii Moldova;
2. Vocația succesorală;
3. Devoluțiunea legală a moștenirii;
4. Reglementarea juridică a reprezentării succesoriale;
5. Capacitatea succesorală a soțului supraviețuitor;
6. Devoluțiunea testamentară a moștenirii;
7. Tipuri de testament reglementate în legislația Republicii Moldova;
8. Legatele – studiu comparativ;
9. Instituția rezervei succesoriale – studiu comparativ

IX. EVALUAREA

1. Evaluări curente.

Evaluarea curentă va consta din referate, comunicări, lucrări de control, teste, aprecierea participării la dezbateri în cadrul seminarelor și jocurilor de rol.

2. Evaluarea sumativă finală.

Evaluarea finală: examen, care va consta dintr-o examinare în formă scrisă, care va cuprinde materialul analizat și discutat pe parcursul semestrului de studii.

Evaluarea *finală* se va desfășura sub forma unui examen scris (test grilă). Testul grilă va cuprinde subiecte ce rezultă din conținuturile cursului. Itemii vor fi formulați reieșind din finalitățile disciplinei și competențele speciale. Nota de la examen constituie 40% din nota finală, iar 60 % revin notei medii acumulate la seminarii, $N_f = 0,4x_n_i + 0,6x_n_e$, unde N_f – nota finală; n_i – media notelor pentru sarcinile de lucru individual, n_e – nota de la examen.

X. CHESTIONAR

1. Noțiuni generale despre succesiune. Felurile moștenirii;
2. Coexistența moștenirii legale cu cea testamentară;
3. Caracterele juridice ale transmisiunii succesoriale: o transmisiune *mortis causa* și universală;

4. Caracterele juridice ale transmisiunii succesorală: o transmisiune unitară și indivizibilă;
5. Data și locul deschiderii succesiunii;
6. Capacitatea succesorală;
7. Persoanele care au capacitate succesorală: persoanele fizice în viață la data deschiderii succesiunii, persoanele dispărute;
8. Persoanele care au capacitate succesorală: persoanele concepute dar nenăscute la data deschiderii succesiunii;
9. Persoanele care au capacitate succesorală: persoanele juridice;
10. Persoanele care nu au capacitate succesorală;
11. Nedemnitățile succesorală;
12. Vocația succesorală;
13. Condițiile dreptului de moștenire legală;
14. Vocația succesorală legală. Vocația legală concretă;
15. Nedemnitățile succesorală legală: caractere juridice;
16. Efectele nedemnității legale;
17. Invocarea nedemnității succesorală legale;
18. Principiile generale ale devoluțiunii legale a moștenirii;
19. Condițiile necesare pentru a culege moștenirea lăsată de defunct;
20. Reprezentarea succesorală;
21. Efectele reprezentării succesorală;
22. Clasa - I de moștenitori;
23. Clasa - II și a III de moștenitori;
24. Noțiunea de succesiune vacantă;
25. Particularitățile dreptului statului asupra succesiunii vacante;
26. Momentul de dobândire a succesiunii vacante de către stat;
27. Certificatul de vacanță a moștenirii;
28. Răspunderea statului pentru pasivul succesoral;
29. Noțiunea și condițiile de validitate ale testamentului;
30. Caracterele juridice ale testamentului;
31. Cuprinsul testamentului;
32. Condițiile de fond și de formă ale testamentului;
33. Testamentele ordinare;
34. Testamentele privilegiate;
35. Principalele dispoziții testamentare;
36. Dezmoștenirea;
37. Execuția testamentară;
38. Încetarea execuției testamentare;
39. Limitele dreptului de dispoziție asupra moștenirii;
40. Oprirea liberalităților care încalcă rezerva succesorală;
41. Caracterele juridice ale rezervei succesorală;
42. Calculul rezervei succesorală și a cotității disponibile;
43. Patrimoniul succesoral. Transmiterea activului și a pasivului succesoral;
44. Dreptul de opțiune succesorală. Varietăți de opțiune succesorală;
45. Subiectele dreptului de opțiune succesorală;
46. Condițiile de validitate și caracterele juridice ale actului de opțiune succesorală;
47. Prescripția dreptului de opțiune succesorală;
48. Acceptarea moștenirii;
49. Renunțarea la succesiune;
50. Certificatul de moștenitor;
51. Responsabilitatea moștenitorilor de pasivul succesoral;
52. Împărțirea moștenirii

TEST – DREPTUL CIVIL.SUCCESIUNI

Lucrare de control la temele 1 și 2.

- Definiți noțiunea de moștenire.
- Care sunt condițiile necesare pentru a putea vorbi de existența unei moșteniri ?
- Prezentați corelația dintre patrimoniu și patrimoniul succesoral.
- Enumerați caracterele juridice ale transmiterii moștenirii.
- Efectuați o analiză comparativă a caracterelor juridice ale patrimoniului și a caracterelor juridice ale transmisiunii moștenirii.
- Care este considerată data la care se deschide succesiunea și unde este locul deschiderii acesteia.
- Demonstrați importanța cunoașterii datei și locului deschiderii succesiunii.

Lucrare de control la tema 3.

- Ce reprezintă capacitatea succesorală și cine dispune de această capacitate?
- Ce reprezintă vocația succesorală ?
- Definiți nedemnitățile succesorală.
- Ce natură juridică are nedemnitățile succesorală ?
- Ce efecte produce nedemnitățile succesorală ?
- Cine și în ce termen poate invoca nedemnitățile succesorală ?
- Se pot anula efectele nedemnităților succesorală ?

Lucrare de control la tema 4.

- Când moștenirea va fi transmisă conform legii ?
- Care sunt condițiile legale pentru a putea moșteni ?
- Conform căror principii vor veni la succesiune moștenitorii legali ?
- Ce este reprezentarea succesorală ?
- Efectuați o analiză a reprezentării de drept comun și a reprezentării succesorală.
- Ce efecte produce reprezentarea succesorală ?

Lucrare de control la temele 5 și 6.

- Cine sunt descendenții defunctului, ascendenții privilegiați, colateralii privilegiați și ascendenții ordinari sau colateralii ordinari.
- Care copii vor avea dreptul la moștenirea legală a defunctului ?
- Când vin la succesiune moștenitorii din clasa următoare ?
- Cum se împarte moștenirea între succesorii din aceeași clasă ?
- Ce condiții trebuie să îndeplinească soțul supraviețuitor pentru a putea moșteni ?
- Efectuați analiza articolelor 1503 și 1504 C.civ. al RM.
- În ce condiții poate statul moșteni ?

Lucrare de control la tema 7.

- Definiți testamentul. Caracterele juridice ale testamentului.
- Care sunt condițiile de validitate ale testamentului ?
- Câte feluri de testamente cunoașteți ?
- Cine și când poate modifica testamentul ?
- Cine și în ce condiții poate revoca testamentul ?
- În ce condiții operează anularea testamentului ?

Lucrare de control la temele 8, 9 și 10.

- Definiți legatul.
- Care sunt limitele de exercitare a legatului ?
- Renunțarea la legat.
- Ce reprezintă exheredarea ?

- Efectele exheredării.
- Ce reprezintă execuția testamentară ?
- Care sunt drepturile și obligațiile executorului testamentar ?
- Când încetează execuția testamentară ?
- Ce este rezerva succesorală ?
- Ce este cotitatea disponibilă și cum se calculează aceasta ?

Lucrare de control la tema 11.

- Numiți caracterele juridice ale actului de opțiune succesorală.
- Care sunt condițiile de validitate ale actului de opțiune succesorală ?
- În ce termen se realizează acceptarea sau renunțarea la succesiune ?
- Cum se transmite activul și pasivul succesoral ?
- Cine efectuează paza averii succesorală ?

Lucrare de control la tema 12

- Ce reprezintă certificatul de moștenitor ?
- Cine și în ce termen eliberează certificatul de moștenitor ?
- Ce reprezintă indiviziunea succesorală ?
- Faceți o comparație între coproprietate și indiviziune ?
- Cum și cine realizează partajul averii succesorală ?
- Ce efecte produce partajul averii succesorală ?

2. Evaluarea sumativă finală.

Model:

**Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți
Facultatea de Drept și Științe Sociale
Catedra de Drept**

**Aprob
Șef Catedră**

TEST

Pentru susținerea examenului la disciplina „Drept civil. Succesiuni”

Anul II, grupa _____

Numele, prenume studentului _____

XI. RESURSE INFORMAȚIONALE ALE CURSULUI

1. CONSTITUȚIA REPUBLICII MOLDOVA, adoptată la 29 iulie 1994 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 18 august 1994, nr.1;
2. CODUL CIVIL AL REPUBLICII MOLDOVA Nr.1107-XV din 6 iunie 2002, intrat în vigoare la 12 iunie 2003, MOLDPRES, Chișinău, 2002;
3. CODUL DE PROCEDURĂ CIVILĂ al Republicii Moldova, nr.225-XV din 30 mai 2003, intrat în vigoare la 12 iunie 2003, Chișinău, 2003;
4. CODUL CIVIL ȘI CODUL DE PROCEDURĂ CIVILĂ AL ROMÂNIEI, Editura ARGESSIS, 1998;
5. LEGEA CU PRIVIRE LA NOTARIAT, Nr. 1453-XV DIN 08.11.2002;
6. HOTĂRÂREA PLENULUI CURȚII SUPREME DE JUSTIȚIE A REPUBLICII MOLDOVA DIN 10.06.1998, NR. 21 CU MODIFICĂRILE DIN 20.12.1999, NR. 38 CU PRIVIRE LA EXAMINAREA LITIGIULUI ÎN CAUZELE DESPRE SUCCESIUNE;
7. Bloșenco A., DREPT CIVIL, PARTEA SPECIALĂ, Note de curs, Ed. Cartdidact, Chișinău, 2003;
8. Bocșan M.D., PRACTICĂ TESTAMENTARĂ. JURISPRUDENȚĂ ROMÂNĂ 1865 – 2002, Ediția a II – a, Editura Rosetti, București, 2003;
9. Bostan G., MOȘTENIREA LEGALĂ, Chișinău, 1996;
10. Cojocari E., DREPTUL NOTARIAL, Chișinău, 1998;
11. Constantinescu E., Chibac Gh., Bondarciuc O., NOTARIAT, Chișinău, 2001;
12. COMENTARIUL CODULUI CIVIL AL REPUBLICII MOLDOVA / Coordonatori: Buruiană M., Efrim O., Eșanu N., Volumul II, Editura ARC, Chișinău, 2005;
13. Chibac Gh., Băieșu A., Rotari A., Efrim O., DREPT CIVIL. CONTRACTE SPECIALE, Vol.III, Editura Cartier juridic, Chișinău, 2005;
14. Кибак Г., Кириак А., ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО, Кишинев, 1997;
15. Кибак Г., Мишина Т., Цонова И., ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО. ОСОБЕННАЯ ЧАСТЬ, Кишинев, 2006;
16. Chirică D., DREPT CIVIL. SUCCESIUNI, București, 1996;
17. Chirică D., DREPT CIVIL. SUCCESIUNI ȘI TESTAMENTE, Editura Rosetti, București, 2003;
18. Deak Fr., TRATAT DE DREPT SUCCESORAL, București, 1999;
19. Deak Fr., MOȘTENIREA LEGALĂ, București, 1996;
20. Eliescu M., MOȘTENIREA ȘI DEVOLUȚIUNEA EI ÎN DREPTUL RSR, Editura Academiei, București, 1966;
21. Grimaldi M., DROIT CIVIL. SUCCESSIONS, Litec, 3-e édition, Paris, 1995;
22. Leș I., ORGANIZAREA SISTEMULUI JUDICIAR, A AVOCATURII ȘI ACTIVITĂȚII NOTARIALE, București, 1997;
23. Leș I., MANUAL DE DREPT NOTARIAL, București, 2001;
24. Mocanu E., LEGEA CU PRIVIRE LA NOTARIAT, COMENTARIU, Chișinău, 1999.
25. Mocanu E., Zgardan D., Iftodi V., MODELE DE ACTE NOTARIALE, Chișinău, 2000;
26. Nichitiuc P. S., DREPTUL LA MOȘTENIRE, Chișinău, 1982;
27. Palanciuc V., ACTIVITATEA NOTARIALĂ, partea I, Bălți, 2002.
28. Palanciuc V., NORME CONFLICTUALE REFERITOARE LA PROCEDURA SUCCESORALĂ NOTARIALĂ ÎN LUMINA TRATATELOR BILATERALE DE ASISTENȚĂ JURIDICĂ ÎNCHEIATE DE R. MOLDOVA CU ALTE STATE // Buletinul notarilor Nr. 5/1999;
29. Urs Iosif R., Angheni S., DREPT CIVIL. SUCCESIUNI, Vol.III, Editura Oscar Print, București.